

Oponentský posudok

vo vymenúvacom konaní doc. Ing. Mgr. Jozefa Bavoľára, PhD.
Katedra psychológie, Filozofická fakulta UPJŠ v Košiciach

za profesora v študijnom odbore sociálna psychológia a psychológia práce

Posudok som vypracovala na základe materiálov obsiahnutých v Inauguračnom spise, ktorý poskytla referentka pre vedu, výskum, kvalifikačný rast a doktorandské štúdium Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Tieto dokumenty obsahujú okrem iného životopis, zoznamy publikovaných prác, riešených projektov, ohlasov, prehľad pedagogickej činnosti a kópie vybraných publikovaných prác. Časť informácií, napr. o publikačnej činnosti, je dostupná na verejných databázach. Tieto dokumenty poskytujú obsiahnutý kvantitatívny i kvalitatívny prehľad o vedeckých, pedagogických a organizačných aktivitách uchádzača. Preto v posudku zdôrazním len výrazné výsledky, ktoré inaugurant dosiahol v jednotlivých oblastiach a zhodnotím vedeckú prácu a výsledky uchádzača zo svojho pohľadu.

Pedagogická činnosť

V súlade so svojím dominantným profesijným zameraním vyučuje docent Bavoľár na Filozofickej fakulte UPJŠ základné psychologické disciplíny, štatistické predmety a teóriu psychodiagnostiky a psychometriky, a to už od roku 2006 (krátko po nástupe na doktorandské štúdium) až doteraz.

Doc. Bavoľár okrem vedenia a oponovania úctyhodného počtu bakalárskych a magisterských prác (v prevažnej väčšine z oblasti psychológie rozhodovania) vyučoval a viedol doktorandských študentov a študentky. Doteraz dovedol k úspešnej obhajobe tri doktorandky a školí ďalšie dve doktorandky. Z pracovísk mimo FF UPJŠ je žiadaným oponentom dizertačných prác pre jeho kompetenciu presne postihnúť metodológiu a štatistiku výskumu doktoranda či doktorandky a zároveň zhodnotiť celkovú kvalitu dizertačnej práce (doteraz oponoval trinásť dizertačných prác).

Ako sa uvádza v inauguračnom spise, v spätnej väzbe študenti a študentky pozitívne hodnotia výučbu doc. Bavoľára, oceňujú najmä jeho kompetentnosť v náročných štatistických predmetoch a participatívny spôsob vedenia výučby. Prínos doc. Bavoľára v príprave psychológov a psychologičiek vyzdvihuje aj vedúca Katedry psychológie, doc. Monika Hricová.

Doc. Bavoľár do študijného programu študijného odboru Psychológia uviedol nové predmety – „Psychológiu rozhodovania“ (od r. 2009) a „Súčasný trendy v psychológii“ (od r. 2022). Je garantom študijných programov Psychológia na 1. aj 2. stupni vzdelávania a členom všetkých rád a komisií s nimi súvisiacimi.

Docent Bavoľár naplnil požiadavky aj v tvorbe študijných materiálov. V roku 2012 napísal „Úvod do psychológie rozhodovania“ ako vôbec jeden z prvých učebných textov v tejto oblasti. V roku 2021 v spoluautorstve so svojimi kolegami vydal učebný text „Pokročilé štatistické metódy v behaviorálnych a sociálnych vedách“ (oba texty vydané UPJŠ). V roku 2024 bol členom autorského kolektívu, ktorý vypracoval učebnicu „Štatistika pre reprodukovateľný výskum v spoločenských vedách“ (Univerzita Komenského v Bratislave).

Ide o pozoruhodnú učebnicu, ktorá reaguje na replikačnú krízu v sociálno-vedných výskumoch (prejavujúcu sa silne predovšetkým v psychológii) a usiluje poskytnúť odpovede a riešenia aj tým, že nastoľuje tému reprodukovateľnosti a otvorenosti vo vede. Autori konštatujú, že nízka miera schopnosti výskumov opätovne dospieť k rovnakým výsledkom súvisí s plánovaním výskumu a postupmi štatistickej analýzy. Preto do tejto učebnice, a tým aj do štatistických kurzov na všetkých stupňoch štúdia, prinášajú nové pohľady a požiadavky na potrebné kroky štatistického spracovania údajov. Učebnica zároveň podporuje princípy otvorenej vedy a ukazuje, ako ich naplňať v konkrétnych výskumných štúdiách.

Výskumná a publikačná činnosť

Bilancia publikačných výstupov doc. Bavoľára je obsiahla a sumárne spĺňa požiadavky na získanie hodnosti profesor v danom odbore habilitačného a inauguračného konania. V roku 2018 vyšli dve monografie doc. Bavoľára – monoautorská publikácia „Štýly rozhodovania. Teoretické ukotvenie a praktické aplikácie“ a spoluautorská „Kognitívne, metakognitívne kompetencie a sebaregulácia v kontexte motivácie“ (2.vydanie), ktoré obe vydala Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

V roku 2015 bol členom autorského kolektívu (pod vedením O. Orosovej), ktorý napísal publikáciu „Health-risk behavior among university students“, a v roku 2021 v spolu-autorstve mu vyšla publikácia „Rozhodovanie a proces dosahovania cieľov“. Aj tieto knižné publikácie vydala Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

Okrem monografií inauguračný spis uvádza vyše tridsať vedeckých prác a devätnásť publikovaných príspevkov na zahraničných a domácich vedeckých konferenciách. Univerzitná knižnica UPJŠ eviduje celkom 88 výstupov tvorivej činnosti doc. Bavoľára.

Doc. Bavoľár je úspešný aj v získavaní finančnej podpory svojich výskumov z grantových agentúr. Doteraz bol zodpovedným riešiteľom jedného projektu VEGA a jedného projektu APVV. Ako spoluriešiteľ sa podieľal na ôsmich úspešne ukončených výskumných projektoch. Preukázal tak schopnosť efektívne viesť výskumné tímy, spolupracovať v odbornom kolektíve a ukončovať výskumy do úspešného zavŕšenia.

Doc. Bavoľár absolvoval niekoľko desiatok vystúpení na zahraničných a domácich konferenciách. Patrí k stálym významným prezentujúcim na ročníkoch konferencií organizovaných slovenskými akademickými inštitúciami (konferencie *Psychológia práce a organizácie*, ktoré aj spolu-organizuje, *Sociálne procesy a osobnosť* a *Rozhodovanie v kontexte kognície, osobnosti a emócií*). V zahraničí sa opakovane zúčastňuje významných konferencií organizovaných vedeckými spoločnosťami ako je *European Health Psychology Society*, a tiež opakovane prezentuje na prestížnej konferencii o rozhodovaní – *Subjective probability, utility, and decision-making*.

Praktické prínosy

V oblasti praktických výstupov považujem za mimoriadny prínos doc. Bavoľára jeho spoluautorstvo – už v posudku uvedených – dvoch nových, moderných učebníc štatistických metód (2021 a 2024). Podobne, nielen pre akademickú obec, ale aj pre praktickú psychológiu – napríklad v poradenstve a v psychológii práce – je prínosom overenie spolu štyroch metódik na skúmanie individuálnych rozdielov v rozhodovaní, ktorých slovenské verzie doc. Bavoľár spracoval, overil a poskytol odbornej verejnosti.

Doc. Bavoľár patrí tiež k jedným z prvých zástancov princípov otvorenej vedy. Podieľal sa na zrode Spoločenstva otvorenej vedy, ktoré sa transformovalo do Slovak Reproducibility Network – slovenskej pobočky celosvetovej siete Reproducibility Network v roku 2019. Je to počin, ktorý má praktické dôsledky pre vykonávanie psychologickéj činnosti v každej oblasti.

Ďalším prínosom pre prax je skúmanie toho, ako sa kvality rozhodnutia následne prejavuje v konkrétnom konaní a prežívaní jednotlivcov v jednotlivých životných oblastiach či situáciách, ako uvádzam v ďalšom texte.

Skúmanie rozhodovania – psychologická škola

Docent Jozef Bavoľár skúma psychologicky relevantné témy súvisiace s rozhodovaním dlhodobo a systematicky. Jeho práce v tejto oblasti sa koncentrujú na individuálne rozdiely v rozhodovaní, najmä štýly rozhodovania, rozhodovacie kompetencie, nerozhodnosť a netoleranciu neurčitosti.

Práve toto zameranie odlišuje výskum rozhodovania uskutočňovaný na Katedre psychológie FF UPJŠ od skúmania procesov rozhodovania na ďalších akademických pracoviskách na Slovensku. Kým na Fakulte sociálnych vied a zdravotníctva Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre sa kolegovia a kolegyne zamerali na skúmanie rozhodovania najmä v kontexte kognitívnej psychológie, a na Ústave experimentálnej psychológie SAV vychádzali v skúmaní najmä zo základných teórií, druhov a procesov rozhodovania, pre doc. Bavoľára je dominantnou témou spojenie individuálnych rozdielov v rozhodovaní s reálnymi výsledkami rozhodnutí. Štýly rozhodovania ako naučené zaužívané vzorce používané v situácii rozhodovania môžu mať v reálnom živote rôzne výsledky, od ktorých možno (väčšinou spätne) vyvodzovať kvalitu rozhodovania. Toto spojenie však nie je jednoznačné. Práve táto zložitá nejednoznačnosť a „rozplietanie“ rôznych vplyvov a súvislostí štýlov rozhodovania a výsledkov rozhodovania v reálnom (nie laboratórnom) životnom prostredí je predmetom skúmania uchádzača.

Doterajšie výsledky výskumnej činnosti doc. Bavoľára možno hodnotiť ako dobrý základ pre psychologickú „školu“, ktorej existenciu zvyčajne možno doložiť až po nejakom čase. Tento základ tvorí veľký počet kvalifikačných prác študentov a študentiek, ktoré doc. Bavoľár viedol, počet a kvalita jeho vlastných publikácií, a v neposlednom rade domáci i celosvetový ohlas na tieto práce. V tomto ohľade tak doc. Bavoľár napĺňa tradičné, hoci nepísané akademické očakávania pre vymenovanie profesorom v odbore psychológie. Jeho prínos do psychologického poznania je už teraz rozpoznatelný.

Medzinárodné postavenie a renomé

Napriek tomu, že doc. Bavoľár pôsobí (len) na jednom pracovisku na Slovensku nepretržite už takmer dvadsať rokov, už v raných štádiách svojej kariéry prenikol svojimi výskumnými a publikačnými aktivitami do zahraničnej výskumníckej komunity a postupne získal renomé v medzinárodnom meradle. Je pozývaný do medzinárodných autorských tímov pre porovnávacie výskumy s participantami z viacerých krajín. Jeho prínos k rozvoju psychológie rozhodovania je považovaný za významný, ako o tom jednoznačne svedčia aj odporúčajúce listy od prof. Wändi Bruine de Bruin z University Južnej Kalifornie, prof. Fabio Del Missier z Talianska, a em. prof. Carl Martin Allwood zo Švédska.

Dokázal nadviazať spoluprácu s európskymi i mimo-európskymi reprezentantmi psychológie rozhodovania. Systematicky tak prispieva k rozvoju psychológie rozhodovania na celosvetovej úrovni, venuje pozornosť najnovším poznatkom, ktoré rozširuje a dopĺňa vlastnými výskumnými zisteniami.

V súčasnosti je členom viacerých zahraničných odborných spoločností a pôsobí ako editor či recenzent v prestížnych vedeckých časopisoch. Ako Review Editor pôsobí doc. Bavoľár pre renomovaný časopis *Frontiers in Psychology – Personality and Social Psychology*, a ad hoc posudzuje príspevky pre viaceré vysoko prestížne psychologické časopisy a grantové agentúry. Okrem toho je doc. Bavoľár častým posudzovateľom projektov pre grantové agentúry VEGA, KEGA, National Science Foundation (USA).

Celkové zhodnotenie pedagogickej a vedeckej činnosti a významu práce uchádzača

O vedecko-výskumnom potenciáli doc. Bavoľára a o jeho dosiahnutej vedeckej zrelosti svedčí aj vývojová krivka jeho publikačnej činnosti, a najmä ohlasov na jeho vedecké práce. V porovnaní s rokom 2019 (rok habilitácie uchádzača), koncom roku 2024 uvádzajú databázy nielen vzrast počtu jeho publikácií v prestížnych časopisoch, ale niekoľko násobný nárast citácií jeho prác (v inauguračnom spise sa uvádza 473 ohlasov v citačných databázach WoS a SCOPUS, kým jeho habilitačný spis z roku 2019 uvádza pri počte WoS a SCOPUS citácií číslo 21).

Doc. Bavoľár patrí k novej generácii profesorov a profesoriek, ktorí aktívne vstupujú do súčasných smerovaní psychológie a utvárajú novú prax psychologického skúmania a psychologickéj praxe s rešpektom a presadzovaním princípov otvorenosti vedy a reprodukovateľnosti výskumu. Doc. Bavoľár rozvíja psychológiu na Slovensku ako súčasť medzinárodnej vedeckej komunity v jednom vedeckom priestore.

Záver

Na základe dostupných podkladov z inauguračného spisu, zhodnotenia plnenia požadovaných scientometrických kritérií, posúdenia pedagogickej činnosti ako aj obsahovej kvality vedeckých prác uchádzača a jeho medzinárodného postavenia, uzatváram, že doc. Ing. Mgr. Jozef Bavoľár, PhD. spĺňa požiadavky stanovené pre získanie hodnosti profesora v danom odbore habilitačného a inauguračného konania. Doc. Jozef Bavoľár je uznávanou osobnosťou v domácej a medzinárodnej odbornej komunite, a svojou pedagogickou a vedeckou činnosťou významne prispel k rozvoju psychológie v oblasti jeho vedeckého záujmu.

Na základe týchto záverov odporúčam, aby po úspešnom priebehu inauguračného konania **doc. Ing. Mgr. Jozefovi Bavoľárovi, PhD. udelený vedecko-pedagogický titul profesor v odbore habilitačného a inauguračného konania psychológia.**